

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

[Redacted]

Ministerie van
Infrastructuur en Milieu
Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

T [Redacted]
F [Redacted]

Ons kenmerk
IENM/BSK-2014/40044

Uw kenmerk
Brief 26 januari 2014

Bijlage(n)
4

Datum 3 maart 2014
Betreft Wob-verzoek inzake ontwerp-Rijksstructuurvisie
Windenergie op Zee

Geachte heer [Redacted]

In uw brief van 5 januari 2014, ontvangen op 8 januari 2014, heeft u aan het Ministerie van Infrastructuur en Milieu met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob) om informatie verzocht omtrent de ontwerp-Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee.

Inhoud (aangepaste) Wob-verzoek

U verzoek betreft de volgende onderdelen:

1. De ontwerp-Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee;
2. Alle notulen van de overleggen die betrekking hebben op de totstandkoming van de ontwerp-Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee, waarbij vertegenwoordigers van de Zeevisserijsector aanwezig waren;
3. Documenten waaruit de exacte coördinaten blijken van de aangewezen gebieden voor windenergie op zee.

Verloop van de procedure

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd bij e-mail van 8 januari 2014. Per brief van 24 januari 2014 is een verdaagbericht gestuurd. In reactie hierop heeft u per brief van 26 januari 2014 een aangepast verzoek gestuurd.

Bij besluit van 5 februari 2014 is besloten ten aanzien van de onderdelen 1 en 3 van uw verzoek.

In dit besluit wordt een beslissing genomen op onderdeel 2 van uw verzoek.

Wettelijk kader

Op uw verzoek is de Wob van toepassing. Voor de relevante Wob-artikelen verwijst ik u naar de bijlage 1.

Inventarisatie documenten

Op basis van uw verzoek - onderdeel 2 - zijn in totaal 2 documenten in het archief van mijn ministerie bij de beoordeling betrokken. Deze documenten zijn opgenomen in de Inventarislijst, die als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd. In dit besluit wordt verwezen naar de corresponderende nummers uit de inventarislijst, zodat per document duidelijk is wat is besloten.

Zienswijzen

Voor een deel bevatten de geïnterviewde documenten informatie die betrekking heeft op derden. Met toepassing van artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht heb ik de bij de totstandkoming van de ontwerp-Rijksstructuurvisie betrokken organisaties in de gelegenheid gesteld hun zienswijze te geven over het voornemen tot (gedeeltelijke) openbaarmaking van de betreffende documenten. Ik heb de ingebrachte zienswijzen in mijn belangenafweging betrokken.

Ministerie van
Infrastructuur en Milieu

Datum
3 maart 2014

Ons kenmerk
IENM/BSK-2014/40044

Besluit

Ik heb besloten aan uw verzoek – onderdeel 2 - tegemoet te komen en de informatie waarom u verzocht, gedeeltelijk openbaar te maken. Voor de motivering verwijs ik naar het hierna volgende onderdeel Overwegingen van dit besluit.

Overwegingen

Verzoek onderdeel 2

In de inventarislijst zijn de notulen benoemd van overleggen die betrekking hebben op de totstandkoming van de ontwerp-Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee, waarbij vertegenwoordigers van de Zeevisserijsector aanwezig waren.

Uit de notulen zijn de gegevens verwijderd die de persoonlijke levenssfeer raken. Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft het verstrekken van informatie ingevolge de Wob achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Het gaat daarbij in dit verband om gegevens van ambtenaren en medewerkers van betrokken organisaties. Hoewel ambtenaren en anderen in hun beroepshalve functioneren als zodanig niet ten volle een beroep kunnen doen op de persoonlijke levenssfeer, geldt dit volgens de vaste rechtspraak wel voor gegevens als namen, telefoonnummers (werk en privé), e-mailadressen en handtekeningen en parafen van medewerkers van het ministerie en van andere bestuursorganen of betrokken organisaties en instellingen. Namen zijn persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken daarvan verzetten.

Bij de informatie die in de documenten in dit geval in het geding zijn, weegt naar mijn oordeel de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen zwaarder dan het algemene, publieke belang van openbaarheid van deze informatie.

In alle documenten die met dit besluit (geheel of gedeeltelijk) openbaar worden gemaakt zijn de bedoelde persoonsgegevens verwijderd om de hiervoor aangegeven redenen.

Wijze van openbaarmaking

De documenten die met dit besluit openbaar zijn geworden treft u bij dit besluit in kopie aan. De stukken die met dit besluit voor een ieder openbaar worden, worden tevens op www.rijksoverheid.nl geplaatst.

Ik vertrouw er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,
namens deze,
DIRECTEUR-GENERAAL RUIMTE EN WATER,

drs. P.R. Heij

Ministerie van
Infrastructuur en Milieu

Datum
3 maart 2014

Ons kenmerk
IENM/BSK-2014/40044

Bezwaarclausule

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kan een belanghebbende tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop dit is bekendgemaakt bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet worden gericht aan de Minister van Infrastructuur en Milieu, ter attentie van Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, Sector Algemeen Bestuurlijk Juridische Zaken, Postbus 20906, 2500 EX DEN HAAG.

Het bezwaarschrift dient te zijn ondertekend en ten minste te bevatten;

- a. naam en adres van de indiener;
- b. de dagtekening;
- c. een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaarschrift zich richt (datum en nummer of kenmerk);
- d. een opgave van de redenen waarom men zich met het besluit niet kan verenigen.

Bijlage 1: Relevante artikelen Wet openbaarheid van bestuur

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
- b. bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
- c. intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
- d. niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
- e. ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
- f. persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
- g. milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer;
- h. hergebruik: het gebruik van informatie die openbaar is op grond van deze of een andere wet en die is neergelegd in documenten berustend bij een overheidsorgaan, voor andere doeleinden dan het oorspronkelijke doel binnen de publieke taak waarvoor de informatie is geproduceerd;
- i. overheidsorgaan:
 1. een orgaan van een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld, of
 2. een ander persoon of college, met enig openbaar gezag bekleed.

Artikel 6

1. Het bestuursorgaan beslist op het verzoek om informatie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken gerekend vanaf de dag na die waarop het verzoek is ontvangen.
2. Het bestuursorgaan kan de beslissing voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt voor de afloop van de eerste termijn schriftelijk gemotiveerd mededeling gedaan aan de verzoeker.
3. Onverminderd artikel 4:15 van de Algemene wet bestuursrecht wordt de termijn voor het geven van een beschikking opgeschort gerekend vanaf de dag na die waarop het bestuursorgaan de verzoeker mededeelt dat toepassing is gegeven aan artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht, tot de dag waarop door de belanghebbende of belanghebbenden een zienswijze naar voren is gebracht of de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.

4. Indien de opschorting, bedoeld in het derde lid, eindigt, doet het bestuursorgaan daarvan zo spoedig mogelijk mededeling aan de verzoeker, onder vermelding van de termijn binnen welke de beschikking alsnog moet worden gegeven.
5. indien het bestuursorgaan heeft besloten informatie te verstrekken, wordt de informatie verstrekt tegelijk met de bekendmaking van het besluit, tenzij naar verwachting een belanghebbende bezwaar daar tegen heeft, in welk geval de informatie niet eerder wordt verstrekt dan twee weken nadat de beslissing is bekendgemaakt.
6. Voor zover het verzoek betrekking heeft op het verstrekken van milieu informatie:
 - a. bedraagt de uiterste beslistermijn in afwijking van het eerste lid twee weken indien het bestuursorgaan voornemens is de milieu-informatie te verstrekken terwijl naar verwachting een belanghebbende daar bezwaar tegen heeft;
 - b. kan de beslissing slechts worden verdaagd op grond van het tweede lid, indien de omvang of de gecompliceerdheid van de milieu-informatie een verlenging rechtvaardigt;
 - c. zijn het derde en vierde lid niet van toepassing.

Artikel 10

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
 - a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
 - b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
 - c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
 - d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.
2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
 - a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
 - b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
 - c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
 - d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
 - e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
 - f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
 - g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.
3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.
4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.

5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.
6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.
7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
 - a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
 - b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.
8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 11

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.
2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.
3. Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.
4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.

Bijlage 2: Inventarislijst

Nr.	Document	Beoordeling	Wob	Afzender	Ontvanger
1.	Verslag bijeenkomst voorkeursalternatief zoekgebied Hollandse Kust, <i>Juni 2013</i>	Deels openbaar	10.2.e	Ministerie van IenM	Zie verslag, bijlage 1 Deelnemerslijst
2.	Verslag bijeenkomsten ontwerp-Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee <i>November 2013</i>	Deels openbaar	10.2.e	Ministerie van IenM	Zie verslag: <ul style="list-style-type: none">• Aanwezigen 11 november• Aanmeldingen 13 november

Notulen

Aanwezig	: Vertegenwoordigers van de wind-, mijnbouw- en scheepvaartsector (SAN-groep), ecologie en de kustoverheden
Datum	: 11 juni 2013 (definitieve versie 16 december 2013)
Betreft	: Bijeenkomst voorkeursalternatief zoekgebied Hollandse Kust (Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee) georganiseerd door het Ministerie van IenM

Inleiding

In het Nationaal Waterplan (NWP) zijn twee concrete windenergiegebieden op zee aangewezen (Borssele en IJmuiden Ver) en twee globale zoekgebieden (Hollandse Kust (HK) en Ten noorden van de Waddeneilanden (TNW)). IenM gaat in een tussentijdse herziening van het NWP de twee globale zoekgebieden nader concretiseren en delen er van aanwijzen als windenergiegebieden. Het doel van de bijeenkomst is om met de sectoren te zoeken naar maatwerkoplossingen in ruimte en in tijd om te komen tot een voorkeursalternatief voor het zoekgebied Hollandse Kust. Het voorkeursalternatief zal worden vastgelegd in de Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee (RSV WoZ).

Er zijn verschillende sectoren vertegenwoordigd: scheepvaart, mijnbouw, windenergie, kustgemeenten, visserij, ecologie, en kustwacht. Benoemd wordt dat ook de recreatievaart belangen heeft op de Noordzee. Er zijn geen vertegenwoordigers van deze groep aanwezig tijdens de bijeenkomst. Een gedetailleerde lijst van aanwezigen is opgenomen in Bijlage 1.

Energiestandpunt kabinet

EZ begint de bijeenkomst met een uiteenzetting over het huidige energiestandpunt van het kabinet. Het doel van het Rijk is om in 2020 16 % van de energievoorziening uit duurzame energiebronnen te verkrijgen. Op dit moment loopt een traject van de SER om breed draagvlak te creëren voor een meerjarig energiebeleid over kabinetten heen. In het najaar wordt meer duidelijkheid verwacht over hoeveel MW er precies moet komen en wanneer (fasering).

Belangen EZ en IenM

Vooruitlopend op de SER wordt verwacht dat alle beschikbare duurzame energiebronnen verder ontwikkeld moeten worden, inclusief windenergie op zee, om de doelstelling van 16 % te halen. EZ gaat ervan uit dat in 2020 netto 2.000 MW door windturbines op zee geleverd moet worden. De opgave is daarna niet weg. EZ is op zoek naar de economisch meest aantrekkelijke gebieden voor windenergie op zee en heeft daarom belang bij het aanwijzen van windenergiegebieden in het zoekgebied HK.

IenM begeleidt het proces om de globale zoekgebieden uit het NWP nader te concretiseren en aan te wijzen als windenergiegebieden. De zoekopdracht voor het gebied HK luidt het vinden van ruimte ten behoeve van 3.000 MW (500 km²).

- Op basis van het NWP is in 2009 begonnen de zoekopdracht voor het zoekgebied HK.
- De zoekopdracht is in 2010 stopgezet, omdat geen overeenstemming bereikt kon worden over een ruimtelijke oplossing, ook verdween door de wisseling van het kabinet Balkenende IV naar kabinet Rutte I urgentie om de zoekopdracht te voltooien.
- In een apart traject hebben de direct betrokken sectoren een voorstel ontwikkeld tot het wijzigen van de scheepvaartroutes voor de Nederlandse kust. Eind maart 2012 zijn de voorstellen voor nieuwe scheepvaartroutes ingediend bij de Internationale Maritieme Organisatie (IMO). De IMO heeft het voorstel eind november 2012 aangenomen. De nieuwe scheepvaartrouwing wordt van kracht per 1 augustus 2013. De aanpassing van de scheepvaartroutes maakt het mogelijk om de

ruimte op de Noordzee efficiënter, inclusief voor wind op zee, te gebruiken en de veiligheid van het scheepvaartverkeer te waarborgen en de bereikbaarheid van de mainports te verbeteren.

- In 2012 is het proces tot aanwijzing van de zoekgebieden HK en TNW opnieuw gestart. Begin april is het voornemen tot het opstellen van de RSV WoZ gepubliceerd in de Staatscourant en in diverse andere kranten en bladen. In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het planMER zijn voor Hollandse Kust twee ruimtelijke varianten onderscheiden, hiermee wordt de minimale en maximale ruimte in kaart gebracht. De werkelijk beschikbare ruimte ligt tussen deze ruimtelijke varianten in en wordt middels maatwerk in samenwerking met de sectoren bepaald. Het voorkeursalternatief wordt vastgelegd in de RSV WoZ.
- De verwachting is dat najaar 2013 de RSV WoZ en de bijbehorende planMER ter inzage worden gelegd. Voorjaar 2014 wordt de definitieve RSV WoZ verwacht.

Vragen uit de zaal

In reactie op de uiteenzetting van EZ en lenM worden de volgende opmerkingen gemaakt en vragen gesteld:

- De scheepvaartsector uit zich zeer kritisch over de werkwijze van het Rijk met betrekking tot de wijziging van de scheepvaartroutes en het nu gevraagd maatwerk binnen de 2NM zone. Zij geeft aan geen vertrouwen te hebben in het proces om te komen tot een afwegingskader voor veilige afstanden voor de scheepvaart.
- Wat is de speelruimte t.a.v. de zones die besproken kan worden? Mogelijkheden voor maatwerk in ruimte en tijd in de veiligheidszones.
- Kan gebruik worden gemaakt van defensie terreinen op zee? In het zoekgebied HK zijn geen defensie terreinen aanwezig. Voor het zoekgebied TNW wordt met het ministerie van Defensie gesproken over mogelijkheden voor aanpassingen in de ruimte.
- Bruto / netto ruimte, naar hoeveel MWs wordt nu echt gezocht? EZ wil dat er in 2020 netto 2.000 MW windenergie op de Noordzee gewonnen kan worden. lenM zoekt naar bruto ruimte voor 3.000 MW in het zoekgebied HK. Om uiteindelijk 2.000 MW op te kunnen wekken moet meer ruimte op de Noordzee aangewezen worden met de bestemming windenergie. Door de aanleg van kabels en leidingen, scheepvaartcorridors etc. kan uiteindelijk minder ruimte gebruikt worden. In de minimale variant kan nu extra ongeveer 1.460 MW worden bijgeplaatst en in de maximale variant 10.330 MW. De minimale variant biedt dus niet voldoende ruimte.
- Waarom is in 2020 de windenergie goedkoper en zouden we dan niet juist moeten wachten met bouwen? De windsector geeft aan dat de kosten juist door ontwikkeling dalen en dat de bouw daarom zo snel mogelijk moet starten. Wachten heeft geen zin. Bovendien wordt met de bouw een thuismarkt gecreëerd waar ook andere onderdelen van de Nederlandse economie van kunnen profiteren. Benadrukt wordt dat een belangrijke randvoorwaarden bestaat uit een stabiel overheidsbeleid waarin zekerheid wordt gecreëerd voor partijen die in Nederland willen investeren.

Belangen van de sectoren

In vijf groepen worden de belangen van de sectoren aan de hand van kaartmateriaal besproken. Dit kaartmateriaal is bijgevoegd in Bijlage 2. De sectoren hebben hun belangen in korte plenaire presentaties gepresenteerd, hieronder zijn die presentaties samengevat.

Scheepvaart (inclusief visserij en kustwacht)

Van belang voor de scheepvaart is de vlotte en veilige doorvaart van de scheepvaart. Met meer dan 260.000 scheepvaartbewegingen per jaar, en een trend naar steeds grotere schepen zijn de veiligheidszones rondom de scheepvaartroutes essentieel. De sector benoemt uitdrukkelijk dat al in 2010 een traject is ingezet om windenergie vanuit het oogpunt van de scheepvaart meer ruimte te geven. De

scheepvaartrouwing is aangepast en goedgekeurd door de IMO zodat meer ruimte ontstaat voor windenergie op zee. Per 1 augustus 2013 zal op basis van dit nieuwe routestelsel worden gevaren. Op dit moment loopt een parallel traject met lenM waarin wordt bepaald waar het mogelijk is om, middels maatwerk, invulling te geven de 2 NM, tenzij.

NB: De uitkomst van dit traject vormt de input vanuit scheepvaartsector in het traject om te komen tot aanwijzing van gebieden voor windenergie gebied Hollandse Kust.

Naast veiligheid geeft de scheepvaartsector aan dat bereikbaarheid van alle havens langs de Nederlandse kust een randvoorwaarde is bij het zoeken naar ruimte voor windenergie op zee. Ook vanuit economisch oogpunt moeten onze havens bereikbaar blijven. Wanneer teveel windparken voor de kust worden gerealiseerd stijgt het risicoprofiel van de Nederlandse havens, wat economisch nadelige gevolgen kan hebben. Tijdens de bijeenkomst benoemt de scheepvaartsector dat zij zelf mogelijkheden voor windenergie op zee ziet binnen de 12-mijlszone tussen Petten en Egmond, en tussen Noordwijk en Zandvoort. De visserij voegt daaraan toe dat de 12-mijlszone een belangrijk gebied is voor haar activiteiten, eventueel is tussen de 8 en 12 mijl vanuit de kust ruimte voor windenergie op zee.

Bij voorkeur ziet de scheepvaartsector aaneengesloten windenergiegebieden in plaats van de versnippering die nu lijkt te ontstaan. Een groot windenergiegebied zou dan wel op een aantal plaatsen doorsneden moeten worden met een corridor zodat scheepvaartbewegingen mogelijk blijven.

De kustwacht benoemt de beperkingen van windparken voor reddingsoperaties op zee. Als bekend is waar iemand te water is geraakt kan de kustwacht gericht iemand uit zee redden. In windparken kan echter niet gezocht worden naar vermisten, omdat de aanwezigheid van de turbines verhinderen dat een laag zoekpatroon gevlogen kan worden. Het uitvoeren van een nachtelijke zoekactie wordt daarmee erg moeilijk.

De scheepvaart geeft twee punten aan voor de vergunningen uit ronde 2 waar de scheepvaartveiligheid niet gegarandeerd kan worden: (i) de vergunning Helmveld en (ii) de zuidpunt van de vergunning Breeveertien. Op deze punten ontstaat een gevaarlijke situatie, omdat de afstand tot de scheepvaartroute minder dan 500 meter is. Hier zou een aantal molens verwijderd moeten worden om de scheepvaartveiligheid te garanderen.

Ecologie

Vanuit ecologisch oogpunt wordt de transitie naar duurzame energie ondersteund, daarbij heeft de sector echter een aantal aandachtspunten:

- Toepassen van alternatieve funderingsmethodes zodat heigeluid wordt verminderd (en aanleg buiten broedseizoen mogelijk wordt);
- Bij voorkeur niet bouwen binnen de 12-mijlszone in verband met trekroutes van kust- en zeevogels en zeezoogdieren, en zichtbaarheid in het natuurlijk landschap;
- Ook vanuit ecologisch oogpunt is het aanhouden van de veiligheidszones van 2 NM en 5 NM belangrijk in verband met een toenemend risico op rampen met o.a. olievervuiling;
- Waar mogelijk moet gezocht worden naar optimalisatie door middel van duurzaam medegebruik. Windparken vormen al een natuurlijk toevluchtsoord voor onderwaterleven.

Kustgemeenten

De kustgemeenten geven aan dat zij het waarderen te worden gehoord in de zoektocht naar ruimte voor windenergie op zee. De belangrijkste punten voor de kustgemeenten zijn:

- Vrij zicht is een groot goed voor iedereen;

- In het NWP is opgenomen dat binnen de 12-mijlszone de bouw van windparken niet is toegestaan om daarmee vrij zicht te garanderen (zie noot pagina 5). Echter, het NWP dekt niet de volledige wens van de kustgemeenten, want pas vanaf 35 km (bij bestaande ontwikkeling) is sprake van vrij zicht;
- Bij bepaling van effecten is de horizontale beeldhoek (de vulling van de horizon) van groot belang. In het zuidelijke gedeelte van het zoekgebied HK is een groot gedeelte langs de 12-mijlszone gepland waardoor voor zuidelijke kustgemeenten het vrije zicht ontnomen wordt met name tijdens de zonsondergang;
- Wat is de onderhandelingsruimte voor vrij zicht?

Mijnbouw

Aan de hand van een eigen kaart laat de sector haar belangen op de Noordzee zien. Tot 2020 / 2030 kan met de huidige technieken worden doorgedaan met winning op de Noordzee. Naar verwachting zullen nieuwe technieken deze termijn nog rekken tot na 2040. De belangrijkste punten van de sector zijn:

- Bestaande infrastructuur beschermen, inclusief locs, kabels en leidingen (veiligheidszone van 500 meter) en putten. Uitgezocht moet worden welke veilige afstand tot de bestaande en oude putten aangehouden moet worden.
- Toekomstige ontwikkelingen veiligstellen ook voor nieuwe technieken en andere gebruiken zoals CO₂ opslag;
- Areaal winningsvergunningengebieden behouden/veiligstellen;
- Veiligheid / bereikbaarheid platforms middels helikopters garanderen, zowel voor bemande als onbemande platforms;
- Scheepvaartroutes voor de bevoorrading van platforms garanderen;
- Maatwerk in ruimte binnen de 5 NM veiligheidszone rondom platforms is in sommige gevallen mogelijk. Daarbij de mijnbouwwetgeving randvoorwaarde. NOGEPA vertegenwoordigt de belangen van de mijnbouwsector, met hen moet afgestemd worden welk maatwerk mogelijk is. Naar verwachting moet per platform gekeken worden wat er kan. Maatwerk in tijd is pas mogelijk op de langere termijn (na 2040).

Windenergie

Windenergie op de Noordzee is relatief nieuw, de daarmee samenhangende belangen en afwegingen ook. Het Rijk heeft ten doel in 2020 14 tot 16 % van de energievoorziening uit duurzame energiebronnen te verkrijgen, waarbij wordt ingezet op een significante bijdrage van wind op zee. Om invulling aan deze doelstelling te kunnen geven, is het volgens de windsector noodzakelijk dat de overheid de belangen van de windsector en van andere sectoren minimaal op een gelijk niveau afweegt. De structuurvisie is een inhoudelijk richtinggevend document voor de ruimtelijke ontwikkeling waarin dus de hoofdlijnen worden vastgelegd omtrent de ruimtelijke afweging die samenhangen met de bovengenoemde belangen. Met de duurzame doelstelling én de uitwerking daarvan in een significante bijdrage van wind op zee [inmiddels is er sprake van een akkoord voor 4450 MW in 2023] is het noodzakelijk dat in de aanwijzing van de gebieden voldoende ruimte wordt gecreëerd voor windenergie. Dit kan volgens de windsector alleen indien de maximale variant als gebied voor windenergie wordt vastgelegd. Daarbij dienen bij deze gebiedsaanwijzing richtlijnen te worden opgenomen die vastleggen hoe de verschillende sectoren met elkaar in gesprek dienen te gaan om uiteindelijk binnen deze gebieden tot een gebalanceerde ruimtelijke belangenafweging te komen. Dit in tegenstelling tot een gebiedsaanwijzing o.b.v. de minimale variant waarbij de aanwijzing van windgebieden alleen plaatsvindt buiten het ruimtelijke beslag van bestaande belangen, zonder dat voor deze gebieden van bestaande belangen een verdere afweging wordt gemaakt. Een dergelijke aanwijzing geeft geen invulling aan zoekopdracht voor HK (3000 MW en 500 km²).

In alle gevallen dienen volgens de windsector ten minste de gebieden van de bestaande vergunningen binnen het uiteindelijke voorkeursgebied te liggen. Met de vergunning van deze gebieden is immers al de functie hiervan toegewezen.

De windsector geeft aan dat voorafgaand aan het vergunningetraject met de betrokken sectoren gezocht zal worden naar maatwerkoplossingen in de verschillende zones waar de windaanwijzing de bestaande belangen overlapt (o.a. 5 NM platforms, zones rond kabels en leidingen etc). M.b.t. platforms zal de veiligheid van bestaande mijnbouwplatforms gegarandeerd worden, veiligheid staat niet ter discussie omdat bij niet veilige situaties (situaties van verminderd zicht) er niet op de platforms gevlogen mag worden. De aan te houden afstand tot mijnbouwplatforms is dan ook een bereikbaarheidsdiscussie en daarmee een kostenafweging en geen veiligheidsissue. Waar mogelijk moet, uitgaande van de geldende wettelijke eisen, maatwerk toe worden gepast met betrekking tot bereikbaarheid (frequentie en type platform speelt daarbij een rol evenals de positie (nabijheid en ligging) van een windpark ten opzichte van een platform). Bij de planning van nieuwe platforms zou dan de keuze voor type en locatie mede afgestemd moeten worden met de nieuwe belangen van windenergie.

De sector heeft behoefte aan richtlijnen/spelregels die de dialoog over maatwerk met de betrokken sectoren (wind en scheepvaart, wind en mijnbouw) kunnen sturen. Zulke richtlijnen dienen volgens de sector in de RSV WoZ te worden opgenomen.

Conclusies en vervolg

EZ en lenM geven samen een terugkoppeling op de bijeenkomst. In het kader van de opdracht om ruimte te zoeken voor windenergie in het zoekgebied Hollandse Kust zijn in deze bijeenkomst de belangen van verschillende sectoren bij elkaar gebracht. De bijeenkomst heeft benadrukt dat er veel belangen spelen en dat de windenergiesector als nieuwe speler daar een plaats tussen moet verwerven. Dit proces moet in goed vertrouwen plaatsvinden waarbij wordt uitgegaan van de mogelijkheden en de beperkingen van ieders belang.

De contour voor het voorkeursalternatief is in deze bijeenkomst niet duidelijk geworden. Vanuit de scheepvaartsector wordt gesuggereerd om in kleinere werksessies aan de hand van kaartmateriaal per deelgebied te bekijken wat er mogelijk is. Dit voorstel wordt door de andere sectoren ondersteund. EZ en lenM zullen zich samen beraden op de vervolgstappen, daarbij wordt afgewogen welk detailniveau vereist is voor de RSV WoZ en welke details later ingevuld kunnen worden ten tijde van het vergunningsproces. EZ en lenM zullen de betrokken partijen zoals aanwezig en uitgenodigd voor deze bijeenkomst op de hoogte houden van het proces en in een later stadium graag weer een beroep doen op haar inbreng.

Noot

Passage Nationaal Waterplan (pagina 213) inzake 12-mijlszone

Ten aanzien van vergunningplichtige activiteiten geldt voorts:

- Belevingswaarde: Zichtbare permanente werken (daaronder worden bouwwerken verstaan die zes maanden of langer op hun plaats staan) binnen de 12 (zee)mijlszone worden niet toegestaan. Op basis van besluitvorming over windenergiegebieden binnen het zoekgebied voor de Hollandse kust, kan hier – door de plaatsing van windturbines aan de binnenrand van de 12-mijlszone – lokaal van worden afgeweken. Activiteiten van nationaal belang kunnen wel worden toegestaan in de 12-mijlszone, wanneer er geen redelijke alternatieve locaties zijn en er geen significante effecten optreden op de bescherming van de kust. Schade aan de vrije horizon en recreatie en visserij dient dan zo beperkt mogelijk te zijn. Bij bodemingrepen in de territoriale zee en de eez moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden.

Bijlage 1: Overzicht van aanwezigen

Organisatie	Naam	Emailadres
Eneco	[REDACTED]	
Essent	[REDACTED]	
EEEteam	[REDACTED]	
Gemeente Bloemendaal	[REDACTED]	
Gemeente Noordwijk	[REDACTED]	
Gemeente Zandvoort	[REDACTED]	
Havenbedrijf Amsterdam	[REDACTED]	
Havenbedrijf Rotterdam	[REDACTED]	
KNVR	[REDACTED]	
Kustwacht	[REDACTED]	
Min EZ	[REDACTED]	
Min IenM	[REDACTED]	
NAM	[REDACTED]	
Nuon	[REDACTED]	
NVKK Kapiteinsvereniging	[REDACTED]	
Pondera Consult	[REDACTED]	
Provincie Noord-Holland	[REDACTED]	
RWS	[REDACTED]	
RWS	[REDACTED]	
Stichting Noordzee	[REDACTED]	
VisNed	[REDACTED]	
Wintershall	[REDACTED]	
Dagvoorzitter	[REDACTED]	
Kernteam	[REDACTED]	
Kernteam	[REDACTED]	
Kernteam	[REDACTED]	
Kernteam	[REDACTED]	
Kernteam	[REDACTED]	
Royal HaskoningDHV	[REDACTED]	
Royal HaskoningDHV	[REDACTED]	

Bijlage 2: Kaartmateriaal

Hoofdkaarten	
Thema	Uitleg
Varianten	Basis kaart met contouren min en max
Zichtbaarheid	Verticale beeldhoek
Kleine mantelmeeuw	Aanvaringsrisico's kleine mantelmeeuw
Mijnbouw	Platforms met 5NM
Scheepvaart	Scheepvaart intensiteit plus veilige afstanden
Cumulatie	Alle belangen gezamenlijk op kaart

Noot

Als gevolg van voortschrijdend inzicht kunnen de kaarten in de ontwerp- Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee afwijken van de kaarten gebruikt tijdens de bijeenkomst van 11 juni 2013.

Verslag bijeenkomsten ontwerp-Rijksstructuurvisie Windenergie op Zee,

11 november 2013, Provinciekantoor Haarlem

13 november 2013, Rijkswaterstaat Noord-Nederland

Inleiding

██████████ (Rijkswaterstaat), omgevingsmanager voor de Rijksstructuurvisie (RSV) Windenergie op Zee, geeft een korte toelichting op het doel en de opzet van de bijeenkomst. Doel is de deelnemers te informeren over de stand van zaken in het traject naar de RSV en eventuele vragen daarover te beantwoorden. Daarnaast kunnen ook punten naar voren komen die kunnen leiden tot verbeteringen van de RSV, of in de vervolgstappen. Het gaat hierbij om een extra informele ronde; het formele inspraaktraject volgt nog en is begin 2014 voorzien. Er vinden ook gesprekken plaats met de stakeholders in Duitsland en de UK. België heeft aangegeven geen behoefte te hebben aan een informele consultatie. De kaarten en de teksten zijn nog in bewerking. Verbeterpunten kunnen de komende weken nog worden meegenomen.

Projectleider ██████████ (ministerie van Infrastructuur en Milieu) presenteert de stand van zaken in de totstandkoming van de RSV; ██████████ (RoyalHaskoningDHV) geeft een toelichting op het MER. De presentaties zijn als bijlage bij dit verslag gevoegd. Bij de bespreking van de hoofdlijnen van de RSV en het MER komen de volgende zaken aan de orde:

Voor het gebied Hollandse Kust

- **Afwegingskader Scheepvaart:** Het Rijk en de scheepvaartsector hebben een afwegingskader opgesteld voor het bepalen van veilige afstanden van windparken ten opzichte van de scheepvaartroutes. Dit afwegingskader geldt binnen de gehele Noordzee en is toegepast voor het aanwijzen van gebieden bij de 2 zoekgebieden voor ronde 3-vergunningen.
- **Belangenafweging Mijnbouw - Windenergie:** Vanuit de mijnbouwsector wordt de vraag gesteld wat voor zin het heeft om een gebied aan te wijzen als er mijnbouwbelangen liggen. Er wordt nu toch gekeken waar het NIET kan? Uitgelegd wordt dat de platforms er gemiddeld nog voor zo'n 15 jaar liggen, aanwijzig van gebieden geldt in principe voor veel langere tijd. Het feit dat er nu een platform ligt, hoeft dus geen belemmering te zijn voor het aanwijzen van het gebied. In de periode van vergunningverlening wordt wel duidelijk als het niet mogelijk is. Daarnaast moet er een afweging plaatsvinden tussen mijnbouw en de bouw van windparken voor wat betreft het al dan niet volledig reserveren van de obstakelvrije zone voor mijnbouw installaties; cruciaal is waar EZ prioriteit aan geeft. Volgens NWEA is Mijnbouw en Windenergie goed te combineren, en is het logisch dat niet alles wordt uitgesloten. Door Dong Energy wordt opgemerkt dat er heel weinig ruimte over blijft voor het gebied Hollandse Kust, maar er zijn wel oplossingen te vinden en gevonden (zie de vergunningen voor bestaande parken).
- **5 NM:** deze norm wordt zeer belangrijk gevonden, daar moet niet aan getornd worden. *Antwoord:* In een volgend stadium zullen we ingaan op de 5 NM helikoptercirkels en bereikbaarheid en de afweging tussen windenergie / mijnbouw en prospects.

- **Omvang gebied:** Het gebied op de kaart lijkt nu veel kleiner dan tijdens de bijeenkomst in juni inzake het gebied Hollandse Kust. *Antwoord:* In juni zijn de minimale en de maximale varianten gepresenteerd. Het voorgenomen aan te wijzen gebied ligt tussen deze varianten in.
- **Afstemming met buurlanden:** Er is regelmatig contact met de buurlanden over ruimtelijke ontwikkeling in het algemeen en over windenergie in het bijzonder (Europese Richtlijn). Daarbij is ecologie een belangrijk onderwerp. Afstemmen met de burens is noodzakelijk met het oog op windschaduw en cumulatie van effecten: zo wordt de kans op aanvaringen groter naarmate er meer windparken komen en worden effecten op ecologie gestapeld als iedereen tegelijk gaat heien.
- **Doelstelling zoekopdracht:** Wat heb je als je uitgaat van de maximale ruimte? Het aanwijzingsgebied is groter dan wat je echt nodig hebt; het gaat om bruto ruimte. De ruimte die nu wordt aangewezen als windgebied zal nooit geheel worden volgebouwd met windmolens.
- **Doorvaarbaarheid parken:** Vanuit de waterrecreatiesector wordt gepleit voor doorvaarbaarheid windparken. Binnen de 12 NM is dat een optie waarop doorgezocht wordt. Daarbuiten wordt gedacht aan corridors.
- **Kabels en leidingen:** Gevraagd wordt of de bestaande gastransportleidingen zijn meegenomen in het onderzoek. En de ruimte er omheen is echt nodig. In reactie hierop wordt aangegeven dat het aan te wijzen gebied inclusief de kabels en leidingen is en dat nadere afweging op dit punt nog moet plaatsvinden in het vervolg proces, na de aanwijzing van gebieden.
- **Aansluitingen:** Er zijn nu 3 à 4 punten mogelijk om grootschalig vermogen aan te sluiten. Gevraagd wordt of die punten niet meegenomen moeten worden in de aanwijzing van gebieden. Relaties met bestaande aansluitpunten zijn niet meegenomen in de RSV; dat komt in een later stadium bij de aanwijzing van kavels voor windparken aan de orde. Er komt een vervolgstudie in opdracht van EZ naar de mogelijkheden voor netaansluiting.
- **Opruimen parken:** palen die niet meer gebruikt worden moeten volgens de vergunning worden weggehaald tot onder de zeebodem (2-6 meter).

Vragen:

- Hoe is visserij meegenomen? Visserij is in windparken niet mogelijk, maar in overleg met de sector wordt onderzocht wat op dit vlak in de toekomst wel mogelijk is.
- Boren ipv heien: Andere manieren van het plaatsen van windmolens zijn ook nog mogelijk. Dat wordt allemaal meegenomen in het proces van vergunningverlening.
- MER: worst case: Waarom wordt er in de MER uitgegaan van de worst case? Er zal nooit overal tegelijk geheid gaan worden. Uitgelegd wordt dat dat nu eenmaal de systematiek is, bij onbekende effecten dient vanuit het voorzorg beginsel uitgegaan te worden van een realistische worst case.
- KIMO vraagt waarom de vragen die aan de ministers van EZ en IenM zijn gesteld, nog niet beantwoord zijn. Projectleider geeft aan dat daaraan wordt gewerkt.
- Gevraagd wordt om toezending van het definitieve verslag van de bijeenkomst in juni. Dit wordt toegezegd. Verzending vindt gelijktijdig met verzending van dit verslag plaats.

Voor het gebied Ten Noorden van de Wadden

- **Rol Tennet:** Minister Kamp heeft in de Tweede Kamer aangegeven dat hij aan het einde van het eerste kwartaal 2014 zijn visie op de rol van TenneT voor de Noordzee naar de Tweede Kamer zal sturen. Het gaat daarbij onder andere om een wettelijk kader waarin die rol wordt vastgelegd.
- **Zienswijzeprocedure:** De ingediende zienswijzen bij de kennisgeving van het voornemen tot opstellen van de RSV en de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) worden beantwoord in het reactiedocument dat tegelijk met de ontwerp-RSV verschijnt. Er komt geen individuele reactie; de indieners van zienswijzen krijgen het reactiedocument toegestuurd, alsook het nummer, waarmee zij hun eigen reactie en het antwoord van het Rijk hierop kunnen herkennen.
- **Omvang gebied:** Het aan te wijzen gebied is groter geworden ten opzichte van het gebied dat is aangegeven op de kaart in de NRD. Mede naar aanleiding van één van de ontvangen zienswijzen is het gebied uitgebreid naar het westen. Naar het zuiden is uitbreiden niet mogelijk omdat daar een Defensiegebied ligt; de oostgrens wordt bepaald door de grens met Duitsland. Er ligt ook een helikopterzone in het gebied. Daarom is voor dit gebied nu ook een minimum- en een maximumvariant onderzocht in het MER.
- **Defensie:** Er is overleg gevoerd met het Ministerie van Defensie over de mogelijkheden om het militaire gebied ten noorden van de Wadden te kunnen benutten voor windenergie. Het militaire gebied wordt – ook internationaal – gebruikt voor vlieg- en schietoefeningen. Voor die oefeningen is ruimte nodig: de straaljagers vliegen hard en laag en voor oefeningen met boordkanonnen is veel ruimte nodig. Er kunnen dus geen permanente installaties in het gebied geplaatst worden. Met bepaalde activiteiten kan rekening gehouden worden, bijvoorbeeld met visserij, omdat er niet 24 uur per dag gevist wordt. Maar een windmolenpark is niet verenigbaar met de aard van de hier uitgevoerde militaire oefeningen. In het westelijk deel van het militaire gebied ligt een scheepvaartroute. Dat is al een belemmerende factor voor Defensie: Als er schepen varen, dan kan er niet geoefend worden. Het defensiegebied verleggen is niet mogelijk in verband met scheepvaartroutes en mijnbouwplatforms. In het buitenland zijn dit soort gebieden niet beschikbaar of te ver weg. Verplaatsing van de scheepvaartroutes is ook geen optie. De routes zijn kort geleden in internationaal verband aangepast. Het inzetten van JSF's zal geen wijzigingen in het gebruik van het gebied tot gevolg hebben. In het eventuele geval dat het gebied wel vrij zou komen van Defensie, dan is het niet zo dat het vrijgekomen gebied volledig zou kunnen worden ingezet voor windenergie.
- **Mijnbouw:** De komende periode zal overleg gevoerd worden met de mijnbouwsector om te bezien of er generieke afspraken gemaakt kunnen worden hoe om te gaan met de helikopterzones. Deze generieke afspraken vormen dan een basis voor maatwerkafspraken op specifieke locaties. Dat gebeurt nu nog alleen op basis van als 'maatwerk' in onderhandelingen tussen de initiatiefnemer van een park en de platformeigenaar. In het geval van het gebied Ten Noorden van de Wadden wordt het verschil tussen de minimale en de maximale variant bepaald door de helikopterzone rondom het mijnbouwplatform; dat betekent een halvering van de beschikbare ruimte voor windenergie.
- **Scheepvaart:** Onlangs is door Rijk en de scheepvaartsector een afwegingskader gemaakt voor het bepalen van veilige afstanden die aangehouden moeten worden ten opzicht van de scheepvaartroutes. Dit afwegingskader is ontwikkeld voor toekomstige vergunningen en is daarmee niet van toepassing op bestaande en nog in procedure zijnde ronde 2-vergunningen.

Het afwegingskader is van toepassing op het nieuw aan te wijzen gebied, dat daardoor iets zal inspringen ten opzichte van de bestaande vergunningen (Gemini 1 en 2 en de vergunning er tussen).

- **Aan te wijzen ruimte:** De ruimte die aangewezen wordt voor windenergie is inclusief de bestaande vergunningen. De getallen zijn overigens indicaties. Uitgegaan wordt van 6 MW per km², maar in de praktijk moet nog rekening worden gehouden met kabels en leidingen, type turbines etc. De minimale omvang van een aan te wijzen gebied is 100 MW. Naast de vier zoekgebieden (Borssele, IJmuiden Ver, Hollandse Kust en Ten Noorden van de Wadden) zijn geen andere zoekgebieden gedefinieerd in de EEZ. Er wordt wel een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar de mogelijkheden van windenergie binnen de 12-mijlszone.
- **Kabels en leidingen:** routing van de kabels en relaties met aansluitingpunten op het land zijn niet meegenomen in de rijksstructuurvisie; dat komt in een later stadium bij de aanwijzing van kavels voor windparken aan de orde. Het lijkt op dit moment logisch om de kabels ruimtelijk te combineren met de kabels van Gemini I en II en dat Eemshaven aanlandingspunt wordt. EZ gaat opdracht geven om een vervolgstudie uit te voeren waarin de mogelijkheden voor netaansluiting nader in beeld komen.
- **Natuur: Belangrijk aandachtspunt is het effect van onderwatergeluid als gevolg van heiwerkzaamheden bij de aanleg op zeezoogdieren.** Voor het onderzoek naar de effecten op zeezoogdieren is in het MER uitgegaan van tegelijk bouwen van de gehele beschikbare ruimte (worst case) door middel van heien van de funderingen. Aanbeveling is om de bouw en dus het heien zowel in ruimte als tijd goed af te stemmen. De huidige systematiek is een seizoensbeperking; in winter en voorjaar mag niet geheid worden. Maatregelen om geluidseffecten te verminderen moeten in de vergunning geregeld worden. Opgemerkt wordt dat de windsector bij voorkeur doelvoorschriften ziet; dan kan de sector zelf innovaties inzetten om effecten van onderwatergeluid te voorkomen.
- **Visserij:** nader contact over flyshoot-visserij tussen Visned en RHK/DHV volgt nog, omdat deze pas recent steeds meer toegepaste methode nog niet is meegenomen in de MERrapportage.
- **Internationaal:** de scheepvaartsector verwacht een aanzienlijke toename van het scheepvaartverkeer in de Nederlandse gebieden, onder andere door ferries, wat extra risico's met zich mee kan brengen. Denemarken heeft veel windenergie op land en enkele heel dicht bij de kust. Ook de Deense overheid denkt op dit moment na over ruimtelijke plannen op zee. Het gaat daarbij om zoekgebieden, nog niet om aangewezen gebieden of vergunningen. Er is regelmatig contact met de buurlanden, onder andere over ecologie en daarbij vooral ook over cumulatieve effecten die zeker ook binnen de 12-mijlszone een rol kunnen spelen.
- **Eindconclusies in MER:** opgemerkt wordt dat beperking van geluideffecten ook mogelijk is met andere maatregelen dan de in de rapportage genoemde alternatieve funderingstechnieken.
- **Innovatie:** Nieuwe technieken zoals getijde-energie, golfgeneratoren etc. lijken voor de korte termijn nog niet rendabel. In de in ontwikkeling zijnde gebiedsagenda Noordzee worden verkenningen gedaan naar andere duurzame energievoorziening en de rol van de Noorzee daarin. Wind is voorlopig nog de belangrijke factor om volume te kunnen halen.
- **Onderzoeken:** De uitkomsten uit het MER vormt een belangrijke basis voor keuzen in de RSV. Daarnaast worden continu studies naar effecten uitgevoerd. In Engeland wordt veel onderzoek gedaan naar de effecten van windenergie op zeezoogdieren en vogels. In Nederland ligt de prioriteit bij geluidsonderzoek. Dat zijn onderzoeken die soms jaren lopen voordat er conclusies getrokken kunnen worden. Op wetenschappelijk niveau vindt internationaal al veel uitwisseling

plaats. De uitwisseling op het niveau van normstelling en doelen moet nog verder vorm krijgen. Daar wordt nu aan gewerkt.

■■■■■■■■■■ sluit de bijeenkomst af en dankt de aanwezigen voor hun komst en hun inbreng. Het verslag van beide bijeenkomsten en de presentaties zullen worden rondgestuurd.

Aanwezigen 11 november – RSV Wind op Zee

Organisatie	Naam
Overheden	
Gemeente Noordwijk	[REDACTED]
Gemeente Noordwijk	[REDACTED]
Gemeente Zandvoort	[REDACTED]
Gemeente Den Haag	[REDACTED]
Provincie Noord-Holland	[REDACTED]
Provincie Noord-Holland	[REDACTED]
Windsector	
Nuon	[REDACTED]
Nuon	[REDACTED]
Eneco	[REDACTED]
Eneco	[REDACTED]
Essent	[REDACTED]
NWEA	[REDACTED]
NWEA	[REDACTED]
NWEA	[REDACTED]
Pondera Consult	[REDACTED]
Dong Energy	[REDACTED]
Energyvalley	[REDACTED]
Mijnbouw	
NOGEPA	[REDACTED]
NOGEPA	[REDACTED]
NAM	[REDACTED]
Wintershall Noordzee B.V.	[REDACTED]
GDF suezep	[REDACTED]
Scheepvaart/havens	
Havenbedrijf Amsterdam	[REDACTED]
Havenbedrijf Rotterdam	[REDACTED]
VisNed	[REDACTED]
Recreatie	
Watersportverbond	[REDACTED]
NL platform voor waterrecreatie	[REDACTED]
Adviesbureau's	
RoyalHaskoning DHV	[REDACTED]
Ambtelijk	
Min IenM	[REDACTED]
Min IenM	[REDACTED]
Min IenM	[REDACTED]
Min IenM	[REDACTED]
Min EZ	[REDACTED]
Kimo Nederland en België	[REDACTED]
RWS	[REDACTED]
RWS	[REDACTED]

Aanmeldingen bijeenkomst 13 november – RSV Windenergie op Zee

Organisatie	Naam
Overheden	
De Waddeneilanden	[REDACTED]
Ameland	[REDACTED]
Texel	[REDACTED]
Provincie Groningen	[REDACTED]
Windsector	
Essent	[REDACTED]
Energyvalley	[REDACTED]
Mijnbouw	
NOGEPA	[REDACTED]
NAM	[REDACTED]
GDF suezep	[REDACTED]
Scheepvaart/havens	
Kustwacht	[REDACTED]
Natuur	
Natuurbehoud Schier	[REDACTED]
Recreatie	
Watersportverbond	[REDACTED]
Watersportverbond	[REDACTED]
NL platform voor waterrecreatie	[REDACTED]
Ambtelijk	
Min IenM	[REDACTED]
Min IenM	[REDACTED]
RWS	[REDACTED]
RWS	[REDACTED]
Min van Defensie	[REDACTED]